

MEMÒRIA DE TERESA BASORA

Francesc X. Puig Rovira

Teresa Basora i Sugranyes, que va morir a Barcelona el dia 26 de juliol de 1998, ha estat una figura singular destacada en la vida cultural de Vilanova dels últims cinquanta anys. La seva responsabilitat principal ha estat la de directora de la Biblioteca Balaguer, càrrec que va ocupar al llarg de tota la vida professional, fins la jubilació el 1988, en complir els 65 anys. Aquesta llarga vida de servei mereix ser comentada i ponderada en alguns aspectes.

Esbós biogràfic: l'etapa de formació

Teresa Basora va néixer el 1923 a Castellvell del Camp, a pocs quilòmetres de Reus. Després de l'educació primària va fer els estudis de Batxillerat a l'Institut de Reus, i en acabar-los va estudiar a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona. Això passava en els anys de la Guerra Civil i en els de la immediata post-guerra. Hi podem veure diverses singularitats. Una és la que una noia, en concret una noia de poble, seguís estudis universitaris en una època que el nombre total d'estudiants a la Universitat era molt reduït i el nombre de noies totalment minoritari. Per tant, la decisió personal i familiar de seguir estudis superiors ja mostra una actitud d'apreci per la cultura.

Potser una influència primerenca l'hem de veure en el seu pas per l'Institut de Reus. Llavors era un dels comptats Instituts que existien en ciutats no capitals de província; a Catalunya, a més d'aquest, només hi havia el de Figueres, el de Tortosa i el de la Seu d'Urgell. L'Institut de Reus sempre ha gaudit d'un notable prestigi, per haver comptat amb selectes professors, sobretot en un temps que l'ensenyament mitjà públic, molt minoritari, era un nivell docent on exercien alguns titulats universitaris amb autèntica vocació i ànsia de coneixements, que aspiraven a ser professors a la Universitat, on, a causa de les dimensions d'aquesta, les possibilitats dels joves graduats eren molt escasses. A l'Institut de Reus hi han estudiat el batxillerat moltes persones que més tard han estat primeres figures de la vida política, acadèmica, judicial, científica, econòmica o professional. Fa poc, un destacat fill de Reus, Albert Vilalta González, enginyer de camins, que ha ocupat alts càrrecs en l'Administració, entre els qual el de conseller de la Generalitat de Catalunya, deia que sempre al llarg de la vida ha seguit dos principis que havia après a Reus: "No esperar que ningú em regali res i que no s'aconsegueix res sense un gran esforç". Aquests lemes es poden aplicar a Teresa Basora, també influïda per l'ambient de l'Institut de Reus.

Dels anys que va passar per la Universitat s'ha dit que eren de gran pobresa intel·lectual, com a conseqüència de que diversos professors competents

Reembres, núm.17. Any 1998. Pàgs.5-16.

havien hagut d'abandonar la càtedra després de la guerra. Però, malgrat un ambient poc favorable, no era impossible que els que volien dedicar-se seriosament a l'estudi poguessin progressar en el coneixement humanístic o científic. Alguns professors van fer esforços notables per mantenir el prestigi de la institució i per fomentar i organitzar grups d'estudi i de recerca, malgrat les condicions acadèmiques adverses i la penúria dels recursos.

La direcció de la Biblioteca Balaguer

En acabar la carrera, Teresa Basora va venir a Vilanova el 1948, per col·laborar professionalment a la direcció de la Biblioteca Balaguer. Aquesta institució havia passat una forta crisi en acabar la Guerra Civil, crisi que té un origen força més antic, ja que les dificultats econòmiques de subsistència arrancaven des de la seva mateixa fundació. Per poder mantenir en funcionament la biblioteca, la Junta de Patronat, el 1915, va sol·licitar l'ajut de l'Estat i es va arribar a un conveni pel qual l'Estat es feia càrrec de la direcció tècnica de la Biblioteca, que seria prestada per un funcionari. Com a conseqüència de l'acord, diversos funcionaris del Cos facultatiu d'Arxivers, Bibliotecaris i Arqueòlegs (Miquel Ferrà, Aurea Javierre, Ignacio Rubio Cambroner, Miquel Agelet, entre d'altres) havien estat destinats a Vilanova, amb estades de durada diversa; sovint havien aprofitat el destí a Vilanova per tenir mèrits per poder concursar a una plaça de més categoria. Algun, simplement havia pres possessió sense arribar a ocupar la plaça. Dels funcionaris directors de la Biblioteca Balaguer podem donar-ne algunes informacions o anècdotes que ajuden a emmarcar la situació. El primer a ocupar la plaça després de l'acord de 1915 va ser Angel Ramírez Casinello, que va fer una estada efímera. El mateix any el va substituir Miquel Ferrà i Juan (Mallorca, 1885), que era un poeta i escriptor mallorquí, que ben aviat va fer amistat amb Enric C. Ricart, Rafael Sala i Josep F. Ràfols, que llavors tenien una edat semblant; era quan s'editava a Vilanova la revista literària *Themis*, en la qual Ferrà va col·laborar; tan aviat com va poder va demanar el trasllat a Barcelona i més tard a la seva Mallorca natal. Aurea Javierre Mur ha estat una figura prestigiosa en el món dels arxius, autora de diversos treballs de recerca. Ignacio Rubio Cambroner (Valladolid, 1895), erudit historiador, va guanyar la plaça el 1923; es va relacionar amb els dirigents locals del règim de Primo de Rivera i va arribar a ser alcalde de Vilanova entre el setembre de 1928 i el desembre de 1929; en aquest període va ser nomenat bibliotecari de la Diputació de Barcelona i de la Universitat de Barcelona. Miquel Agelet Gosé era de Lleida, ciutat a la qual va procurar retornar el més aviat possible; va dirigir la biblioteca de Vilanova entre el gener de 1930 i el març de 1933.

En aquesta data va permutar la plaça amb Pilar Corrales Gallego (Zamora, 1901), que va estar a Vilanova durant la Guerra Civil i en el període immediatament

posterior, quan l'Estat es va incautar dels serveis de la Biblioteca Museu Balaguer.

Quan va cessar Pilar Corrales, el 1946, no es va cobrir la plaça, com a conseqüència de la manca de funcionaris disponibles, entre altres motius. La prestació del servei, no només de la Biblioteca sinó també del Museu, es va acumular a la Direcció del Museu Arqueològic de Barcelona, i se'n va encarregar al Dr. Martín Almagro Bach, que llavors, a més de director d'aquest Museu, era catedràtic de Prehistòria i Història Antiga de la Universitat de Barcelona. El prof. Almagro procurava trobar treballs per alguns dels seus alumnes de la Facultat de Filosofia i Lletres recent graduats, que col·laboraven amb ell. (Aleshores, els estudis humanístics estaven englobats en una facultat única, abans de produir-se les subdivisions que s'hi van introduir més tard). Un d'aquests alumnes era Teresa Basora, que havia fet pràctiques a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i al Consell Superior d'Investigacions Científiques. El 1948, Teresa Basora, va començar a treballar a Vilanova interinament però amb voluntat i dedicació, de la mà del Dr. Almagro; ben aviat va gaudir de la seva confiança i li va anar delegant diverses funcions. Seguint l'orientació del Dr. Almagro, el 1954, Teresa Basora va fer les oposicions per entrar en el cos facultatiu d'Arxius i Biblioteques. Un cop ingressada com a funcionària, li va tocar un primer destí professional a Albacete, però tot seguit la Junta de Patronat de la Biblioteca Museu Balaguer va gestionar que pogués ser destinada a Vilanova. El 1955, en un concurs, va obtenir aquesta plaça i des de llavors, fins la jubilació el 1988, la va ocupar ininterrompudament.

Per aquests anys, de la direcció del Museu Balaguer, se'n va encarregar Antonio Arribas Palau, sota la tutela de Martín Almagro.

El destí per al qual va ser nomenada Teresa Basora era el de directora de la Biblioteca, però més tard, la Junta de Patronat també li va confiar la de Museu, quan va cessar Antonio Arribas; és a dir, que ella es va ocupar de tots els serveis de la Institució.

Teresa Basora, com he dit, pertanyia a un grup d'alumnes avantatjades del prof. Almagro a les quals va anar aconduint en els camps científics de la seva especialitat. A més d'ella, formaven el grup Francina Solsona, Carme Batlle i Maria Mercè Costa, que al llarg de tota la vida van mantenir una amistat i una col·laboració professional constants, van participar conjuntament en congressos, viatges i reunions d'estudi i van ocupar llocs de responsabilitat a la universitat o en arxius i biblioteques públics.

Destí com a directora

Durant quasi quaranta anys, Teresa Basora va tenir una dedicació constant a la Biblioteca Museu Balaguer. Vull destacar-ne diversos aspectes. En primer lloc, el llarg període de permanència en aquest lloc professional; ella va considerar el seu destí com a definitiu, mentre que per a tots els que l'havien

precedit havia estat una situació transitòria per anar ascendint en una carrera de funcionari. Va ocupar el càrrec amb professionalitat i les relacions entre la direcció tècnica i la Junta de Patronat responsable de la institució sempre es van mantenir en un clima de confiança mútua, sense problemàtiques interferències en les respectives funcions, situació que no s'havia donat amb tots els directors anteriors ni amb els posteriors. Mantenir un punt d'equilibri en una institució d'una estructura força complexa com la Biblioteca Museu Balaguer no resulta fàcil. El temperament de Teresa Basora hi va contribuir. Ella va actuar com a professional, no pas com a delegat o comissari d'una administració superior.

Evolució de la Institució

Va dirigir la institució Biblioteca Museu Balaguer en una etapa d'expansió, com mai no havia viscut abans. La seva incorporació com a directora de la Biblioteca va ser poc posterior a que la institució hagués recuperat el 1947 el seu estatut fundacional, és a dir que havia cessat la incautació per part de l'Estat que hem mencionat. Coincideix amb els primers anys que Antoni Ferrer Pi era alcalde. Una de les seves primeres gestions a l'Alcaldia va anar encaminada a restablir el règim fundacional de la Biblioteca Museu Balaguer, interromput per la guerra i per la incautació; va ser considerat per ell com un punt clau de l'actuació a Vilanova. L'aspecte jurídic-administratiu, no polític, d'aquesta qüestió mereixeria ser més conegut. Des de llavors, l'Ajuntament de Vilanova sempre més va complir els compromisos fundacionals de contribuir econòmicament al funcionament de la Institució. Com a conseqüència d'aquesta recuperació, la Junta de Patronat va tornar a exercir el govern de la Institució; es van cobrir les vacants de patrons existents. Des de l'última renovació, anterior a 1936, havien mort alguns patrons, que per voluntat fundacional ho eren amb caràcter vitalici. Una vacant que també es va cobrir va ser la de Joan Ventosa i Roig, que llavors era a l'exili; mentre havia residir a Vilanova sempre havia tingut una actuació tenaç i decidida en el govern de la institució, de la qual n'era una figura bàsica i un dels membres de la Junta amb més dedicació; durant la Guerra Civil, n'havia estat comissari de la Generalitat de Catalunya, fet que va evitar que fos objecte d'un possible atropell revolucionari. Un dels nous patrons va ser Felip Bertran i Güell, propietari i mecenes, fill de l'antic diputat a Corts pel districte de Vilanova Josep Bertran i Musitu, que va ser nomenat president de la Junta. Antoni Ferrer Pi, com alcalde, en formava part. Sota el seu mandat municipal, la Biblioteca Museu Balaguer va ser considerada com una infraestructura cultural bàsica de Vilanova, i la institució com un instrument de la política cultural del municipi, tal com ho demostren diversos fets. Amb aquest criteri, l'Ajuntament va prestar una col·laboració a la Biblioteca Museu com no s'havia donat mai fins llavors, i va sol·licitar, obtenir i gestionar ajuts externs. Amb aquest suport, la Junta va ser la promotora de l'expansió.

En podem esmentar diverses realitzacions, principalment entre 1950 i 1968. Es van executar algunes obres de millora a l'edifici fundacional, l'habilitació de la Casa de Santa Teresa per a museu o col·lecció monogràfica de Víctor Balaguer; obres al Castell de la Geltrú, de propietat municipal, tot remorejant la planta baixa i el primer pis per tal de ser destinat a museu, cedint-ne l'ús i la gestió al Patronat de la Biblioteca Museu Balaguer per ampliar el Museu; l'habilitació com a nova biblioteca pública de l'edifici de l'antic Centre Federal (adquirit per l'Ajuntament, actual biblioteca Joan Oliva). Hem d'esmentar també la incorporació d'alguns llegats i donacions, com diverses pintures cedides per l'Ajuntament de Barcelona, l'important llegat 1956 (de pintura, mobiliari, i arts decoratives), el valuós llegat dels hereus de Enric C. Ricart, la donació en propietat de la important col·lecció del Museu d'Art Contemporani (contemporani de 1960), donatius de la vídua de Josep F. Ràfols, de la vídua de Xavier Nogués, del fill de Joaquim Mir, del col·leccionista Gustau Camps i de diversos artistes. La llista és molt llarga; cada un dels apartats exigiria un comentari particular, ja que al darrera hi ha unes gestiones i unes vivències.

La Junta va ser la que va aconseguir aquestes realitzacions, tot comptant amb el suport de l'Ajuntament, i amb altres ajuts exteriors específics per a cada cas, tramitats per mitjà de l'Ajuntament o directament. Les persones que van tenir un paper més destacat van ser Antoni Ferrer Pi, alcalde i membre de la Junta, Felip Bertran i Güell, president, Pau Alegre Pi, secretari, Enric C. Ricart i Alexandre de Cabanyes, artistes que van donar el suport i l'assessorament en l'aspecte artístic, i Josep M. Miró Guibernau, arquitecte, que va projectar i supervisar les obres de reforma en els edificis. Però si, en tots els casos, hi va haver una instal·lació i un agençament adequats va ser gràcies a la tasca de direcció i assessorament de Teresa Basora, i a la dedicació i interès que hi va posar. El bon resultat global va ser possible per la bona sintonia entre la Junta i la direcció tècnica. Cal precisar, a més, que tot això es va fer amb uns mitjans econòmics molt limitats, certament moltíssim més baixos que els que actualment manegen les administracions públiques; la dedicació personal, amb sacrifici, comptava molt.

Entre els moments singulars de la vida de la Biblioteca Museu Balaguer, un esment especial s'ha de dedicar al dipòsit de les pintures del Cafè del Foment, inaugurat al març de 1974. Llavors es va dir, i la perspectiva dels anys ho confirma, que "no és cap temeritat afirmar que és un dels actes més importants que en l'aspecte artístic-cultural s'han celebrat a la nostra vila". Em crec personalment obligat a fer-hi un comentari. La cessió en dipòsit al Museu, va suposar la conservació definitiva i la possibilitat d'exposició permanent al públic del conjunt més important de la pintura de Vilanova, realitzat l'any 1925 pels artistes més notables (Mir, Ricart, Cabanyes i Torrents) en el moment del seu màxim esplendor. A principi dels anys setanta, els quadres, setze grans plafons, situats al lloc original per al qual van ser executats, estaven molt malmesos, en deplorable estat de conservació; a més, la societat Foment Vilanoví passava una etapa molt crítica. Van ser dos vilanovins, socis

del Foment, i d'un patriotisme local molt arrelat, Josep Pla Brunet i Joan Orriols Carbonell, els que, a la vista de la situació global, van tenir i expressar la idea de la cessió al Museu, que tot seguit va comptar amb el suport de Joan Soler Piñellas, llavors president del Foment. Aquestes tres persones van plantejar-se a fons quines havien de ser les condicions del dipòsit, sobre les quals hi va haver un llarga negociació, abans de ser presentades i aprovades en una assemblea general de socis del Foment. Em va correspondre una intervenció molt directa en aquesta qüestió, per delegació de la Junta de Patronat de la Biblioteca Museu Balaguer, de la qual formava part; aquest fet em va portar a ser-ne designat president. Teresa Basora va prestar un assessorament bàsic a les dues parts, no només per a l'establiment de les clàusules del dipòsit i la formalització dels documents públics corresponents, sinó també per a la delicada i costosa restauració dels quadres i la seva instal·lació a les sales del Museu. Estic en condicions d'afirmar que les dues persones esmentades que van ser la clau d'aquesta important operació de cessió al Museu, i que en van aconseguir l'aprovació de tots els socis del Foment en una assemblea general extraordinària, van actuar mogudes només pel seu amor a Vilanova i a les institucions locals, i en concret pel Museu Balaguer, però que en aquesta institució va influir més la confiança que tenien en la gestió de Teresa Basora que no pas en les persones que formàvem la Junta de Patronat.

Integració a la ciutat

En ser destinada a Vilanova, Teresa Basora es va integrar a la institució i a la ciutat. Va ocupar el càrrec amb gran afecte, i en va fer el destí definitiu. N'hauria pogut aconseguir algun de professionalment millor, però ja no hi va optar. No és habitual que un funcionari de nivell superior, sense arrels prèvies, s'integri com ella ho va fer a la ciutat on ha obtingut un destí professional. A Vilanova, entre tots els funcionaris públics de les diverses especialitats, els casos serien molt comptats, si és que n'hi ha algun altre.

L'activitat de Teresa Basora a Vilanova va tenir per centre la Biblioteca Museu Balaguer, però, dins de la institució, no va quedar limitada a l'estrictament professional. Des del seu lloc va atendre a moltes persones que la van visitar o que hi van tenir relació. Podríem esmentar alguns polítics o alts funcionaris de la cultura o de les Belles Arts, en visites de protocol o de servei; personalitats que feren alguna estada a Vilanova i visitaren la institució cultural de més anomenada; grups d'estudiants universitaris o de Belles Arts per conèixer els fons del Museu; investigadors o estudiosos que s'acostaren a la biblioteca per fer una recerca, als quals va facilitar la tasca. Un esment especial mereixen algunes persones que afavoriren la institució, com el col·leccionista Gustau Camps Fornés o el tractadista d'art Cesáreo Rodríguez-Aguilera, que van manifestar reiteradament el seu aprecí a la Institució, gràcies als quals fou possible la incorporació d'importants donacions per al museu.

Els estudis locals

El 1951 va ser creat el Centre d'Estudis, sota la dependència de la Biblioteca Museu Balaguer. Des d'alguns anys abans s'havia intentat la creació d'un grup d'aquest tipus, sense haver-se aconseguit, atesa la situació del moment. El 1950 es va celebrar a Martorell l'anomenada I Assemblea Intercomarcal del Penedès i Conca d'Òdena, organitzada per un grup d'estudiosos de Vilafranca, de Vilanova i de Martorell, nascuda de les inquietuds latents entre aquests. Un dels fruits de l'Assemblea va ser la creació del Centre d'Estudis, que aplegava un grup d'erudits i aficionats als estudis locals. Va quedar sota la dependència o tutela de la Biblioteca Museu Balaguer. Del grup fundacional mereix un record la tasca metòdica de recerca del malaguanyat Albert Ferrer i Soler (1922-1954). El Centre d'Estudis responia a les orientacions, als esquemes i a les limitacions propis del seu temps. Des de la fundació va fer una tasca apreciable en el camp dels estudis locals en diverses branques (història, arqueologia, bibliografia, fotografia, música i altres). Teresa Basora va ser un dels membres fundadors i durant molts anys va ocupar la secretaria. Però va mantenir sempre una relació especial d'afecte i confiança amb el grup de persones que amb més tenacitat i entusiasme va contribuir a la creació i que va mantenir constantment el caliu inicial, entre les quals vull esmentar Joan Orriols Carbonell, Joan Rius Vila, Oriol Puig Almirall, Joan Bellmunt Poblet, Pau Roig Estradé, Joan Alemany Moya, Ramon Falcó Casas, entre d'altres. Per a ells sempre va ser la "senyoreta" Basora; era així com l'anomenaven; li tenien un gran respecte; apreciaven la seva tasca, la seva delicadesa, la comprensió que en tot moment manifestava per les seves preocupacions, i alhora li atorgaven una gran autoritat. Teresa Basora sabia assessorar-los, interpretar i encarrilar les iniciatives i les inquietuds, presentar-les a la Junta de Patronat de la institució, fer-les acceptables en una situació de fort intervencionisme, suavitzar-les si s'esqueia, etc.

Aquesta relació expressa una de les característiques del temperament de Teresa Basora: saber aglutinar i formar part d'un grup que li tenia afecte i la respectava, que apreciava la seva cultura, i dins el qual gaudia d'una posició preponderant.

Sota el subtil guiatge de Teresa Basora, el Centre d'Estudis va fer una tasca digna durant molts anys, en els quals la vida cultural en general va ser bastant migrada. Amb aquest grup bàsic va actuar fins el canvi polític posterior a la mort de Franco, que correspon també a l'eclosió pública d'una generació més jove, amb més estudis, poc condicionada pel passat, inspirada per uns altres valors, que va portar a un canvi en els procediments i en les motivacions d'estudi local, una generació més inquieta, que havia criticat les actuacions anteriors, a vegades amb duresa i simplicitat. A partir de llavors, el Centre d'Estudis ha passat per alts i baixos, però va entrar en successives crisis, que ja eren latents des de bastants anys abans, de les quals no sé si es pot parlar de desenllaç final.

Activitats culturals a Vilanova i la Geltrú

El Centre d'Estudis va organitzar al llarg dels anys diverses activitats: recerques arqueològiques a la comarca amb catalogació de materials i exposició permanent en una sala del Museu (instal·lada fins al seu tancament als baixos del Castell de la Geltrú); recollida de material biobibliogràfic sobre diversos personatges; edició del Butlletí de la Biblioteca-Museu Balaguer; cicles de conferències o conferències aïllades, algunes a càrrec de destacats especialistes; concerts i vetllades de divulgació musical; promoció i divulgació de l'art de la fotografia. Un capítol especial és el de les exposicions antològiques de diversos artistes, com Joaquim Mir, Ricart, Cabanyes, Josep F. Ràfols, Rafael Sala, Cardona Torrandell, entre d'altres; d'aquestes exposicions destacaria, en alguns casos, la qualitat dels materials aplegats. Algunes de les activitats organitzades es poden considerar pioneres al seu moment, com el Saló Revista (1953), la primera exposició a Vilanova d'art d'avantguarda, els recitals de poesia de Santiago Forn Ramos, els primers cursos públics de llengua catalana impartits per Jacint Picas, etc.

A l'octubre de 1975, poques setmanes abans de la mort de Franco, Vilanova va ser la seu de l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, que s'esqueia amb el 25è aniversari de la primera, celebrada a Martorell, a la qual m'he referit més amunt. Es van reunir a Vilanova estudiosos de totes les comarques catalanes.

En la majoria de les activitats resumides s'ha deposar èmfasi en l'elevat voluntarisme d'un reduït grup de persones, que les organitzaven sense cap tipus d'ajut econòmic, i per tant amb uns mitjans molt precaris. El fet de poder disposar Vilanova d'un local cèntric i idoni, com va ser la biblioteca, anomenada inicialment Víctor Balaguer i actualment Joan Oliva, inaugurada l'any 1965, va possibilitar l'increment dels actes culturals. Mentre Teresa Basora en va ser la responsable tenia una cura singular en coordinar-los tots, en controlar l'agenda.

Altres activitats

Teresa Basora va prendre part en altres manifestacions de la cultura local. Quan el 1959 la Diputació de Barcelona va habilitar la casa Papiol per a Museu Romàntic, va col·laborar amb el director Alberto del Castillo, per a la primera instal·lació i en la confecció del primer catàleg que es va publicar. Va fer algunes tasques de catalogació de l'arxiu municipal i de l'arxiu dels jutjats, en una època que aquests arxius públics no tenien gairebé cap atenció de l'administració. També va contribuir a l'aplegament i conservació d'alguns arxius privats i d'empreses, i va impulsar la seva donació a una institució pública, per tal d'evitar-ne la pèrdua. Va ser un primer pas per a la seva conservació i valoració definitiva.

En la història cultural de Vilanova dels últims cinquanta anys, Teresa Basora hi va representar un paper notable. Va actuar en camps diversificats, de vegades una mica dispersos. Havia publicat a la premsa local diversos articles sobre aspectes històrics, sovint poc coneguts. Havia donat conferències, en les quals havia demostrat la seva erudició, però que en general han quedat inèdites, entre altres motius perquè probablement les havia pronunciat en base a notes, sense un text complet escrit. Potser caldria pensar en la publicació d'una part dels seus treballs, si és possible aplegar-los. Segurament que la seva documentació privada recull una informació considerable de la història local. També ha de ser de gran interès la correspondència que havia mantingut amb persones molt diverses, principalment des de la Biblioteca Museu Balaguer, que ignoro si es conserva en la institució o bé està dispersa.

Al gener de 1981, el Museu Balaguer va ser objecte d'un espectacular robatori, en unes circumstàncies no del tot aclarides, que, a més dels efectes directes en el patrimoni i del disgust consegüent, va causar un fort trasbals a la institució i a la seva estructura. Teresa Basora, com a directora, va poder informar amb detall de totes les peces robades, informe que va facilitar als experts la recuperació d'una bona part. Tot això va coincidir amb els primers anys de la nova democràcia, en els quals la Generalitat de Catalunya va assumir les competències de Cultura i es va fer càrrec dels serveis de l'Estat al territori català. Persones d'una nova generació anaven adquirint protagonisme, i ansiaven exercir-lo, amb unes formes i uns procediments diferents dels que Teresa Basora havia seguit. No és aventurat de dir que el fet del robatori representa el principi d'una nova etapa, en la qual el seu protagonisme començà a minvar.

La mateixa Teresa Basora expressa de primera mà les motivacions, les realitzacions i les vivències de la seva estada a Vilanova en una llarga entrevista publicada en aquesta mateixa revista *Reembres* (núm. 4, desembre 1994), probablement la més extensa de les que havia concedit; en la meua opinió és un document indispensable per conèixer els seus punts de vista i la valoració d'alguns fets i d'algunes relacions a les quals he al·ludit.

Altres facetes

L'exercici de la docència és una altra faceta professional de Teresa Basora, a la qual es va dedicar temporalment en una situació força peculiar. A primers dels anys seixanta, diversos col·legis religiosos de Vilanova van fer un esforç per millorar l'ensenyament del batxillerat, abans que fos creat l'Institut Manuel de Cabanyes. Llavors, era una època d'expansió general del batxillerat, que ja començava a ser desitjat i seguit per molts nois i noies; però a Vilanova no hi havia cap institut públic. El primer no va començar a funcionar fins el 1969. Només els centres privats impartien el batxillerat, que havien de ser revalidats en exàmens al final de cada curs en un institut públic de Barcelona o

de Tarragona. La millora que alguns col·legis van implantar en aquests anys va consistir en obtenir la classificació de “centres reconeguts”; un requisit indispensable era tenir una plantilla de professors llicenciats universitaris. Per tant, va ser necessari contractar professors amb la titulació idònia. Teresa Basora, com a llicenciada en lletres, va ser professora de matèries humanístiques d’alguns col·legis. Molts nois i noies vilanovins, nascuts entre 1945 i 1960 han estat alumnes d’ella.

També cal destacar la seva participació, al llarg de tota la vida, en diverses activitats relacionades amb l’Església (grups d’estudi, seminaris de formació, equips de pregària, etc.), a través de les quals va donar testimoni permanent de les seves creences.

L’Institut d’Estudis Penedesencs

En els últims anys, Teresa Basora va ser presidenta de l’Institut d’Estudis Penedesencs. L’any 1976, un grup d’estudiosos de diverses viles va impulsar la creació de l’Institut, que des de llavors ha portat a terme una tasca important d’estudi i de divulgació per tot l’àmbit del Penedès, i ha aconseguit impulsar l’esperit comarcal, des dels aspectes culturals, d’una forma que a l’inici era força impensable. Teresa Basora va figurar entre els fundadors, i no només això, sinó que els promotors la van considerar la persona idònia per ocupar la Presidència. Ella va presidir en l’etapa constituent abans de ser aprovats els estatuts, en el primer període estatutari, i per tota la durada màxima permesa: en total, des de la fundació el 1977 fins el 1990. Com a presidenta, va procurar més ser una coordinadora dels membres de la junta, fomentant l’acord entre els diversos punts de vista, orientacions i temperaments, que no pas imposar una línia d’actuació ni tenir un destacat protagonisme. Però contribuï a impulsar la definició d’un esperit penedesenc, que ha anat arrelant i que ha estat l’objectiu fonamental i la raó de ser de l’Institut.

El seu temperament bonhomiós, la seva cultura, el seu llenguatge delicat sense perdre mai les formes, la seva tranquil·la adhesió a les iniciatives alienes que trobava acceptables i la seva actitud conciliadora van ser molt adequats per a l’etapa inicial de l’Institut, en la qual era convenient posar d’acord punts de vista o resoldre situacions de tensió que podien haver fet fracassar un intent molt noble. Passats més de vint anys, bé podem afirmar que Teresa Basora ha deixat una empremta sòlida i que per a l’Institut, ha estat d’aquelles persones sense les quals una institució seria diferent. En tot moment, mentre va ser presidenta i quan per prescripció estatutària va haver de cessar, ha gaudit de l’apreci majoritari dels socis. També en aquest cas és palès aquell tret del seu caràcter, que he al·ludit en parlar del Centre d’Estudis de Vilanova, que la feia sentir bé entre un grup que aglutinava, dins el qual era apreciada i respectada i hi tenia una posició preponderant.

Teresa Basora, en l'àmbit del Penedès, va col·laborar no només a l'Institut sinó també a l'obra social i cultural de la Caixa del Penedès, a la qual va assessorar regularment. Quan la mort ens l'ha arravatada, és de justícia posar-ho de manifest i deixar-ne constància.

Cloenda

Una mostra final de la seva vinculació a Vilanova i al seu entorn ha estat el fet que quan s'ha jubilat, i sobretot quan els últims anys ha patit una malaltia que li ha donat força sofriment i que l'ha portat finalment a la mort, ella no ha abandonat mai la residència a Vilanova i la participació fins on li ha estat possible en els actes principals de la vida ciutadana. Darrerament hi assistia amb una certa nostàlgia.

Personalment, he tingut ocasió de tenir una relació i una col·laboració molt freqüent amb Teresa Basora durant una bona part dels anys de la seva estada a Vilanova, en gairebé totes les institucions esmentades, fins i tot a l'Institut d'Estudis Penedesencs. Ella, com totes les persones, tenia les seves limitacions; ho esmento perquè no pugui semblar que aquest escrit és un elogi gratuït. Però tenia una disponibilitat constant al servei de la comunitat i de la cultura. Si ho analitzem amb objectivitat, són moltes les realitzacions que porten la seva empremta. Ha estat fins a l'últim moment una figura emblemàtica de la cultura de Vilanova i del Penedès. Quan ens ha deixat a la vida terrenal, i podrà gaudir d'una amistat sense entrebancs amb els vilanovins de tots els colors i tendències, és un deure de justícia i de gratitud dedicar-li un record. Crec que, passada la primera impressió de la mort, mereix un homenatge ciutadà pòstum.

Teresa Basora Sugrañes durant la comunicació presentada a la XVIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, celebrada a Vilanova i la Geltrú el 1975.